

NỖI CÔ ĐƠN CỦA NGƯỜI NGHỆ SĨ (5)

(*Tâm Bút*)

Trong tâm hồn mỗi con người đều có nỗi cô đơn. Tùy theo nhiều điều kiện thuộc về thể chất và tâm tư, tinh thần và hoàn cảnh mà nỗi cô đơn trong từng người sẽ được phơi bày qua nhiều cách.

Ở bài viết này, tôi chỉ nói riêng đến những người nghệ sĩ từng một thời sáng tạo hay trình diễn tôi có liên hệ. Ba nhân vật đã được đề cập, bây giờ là nhân vật thứ tư. Ngoài ra không có ý gì khác.

Chẳng giống anh Phùng Kim Ngọc, anh Uyên Thao hay bà Dì, (và cả với tôi), Phan Diên (anh bạn họa sĩ hiện đang lưu trú vùng Bakersfield, Nam Cali) có một cuộc sống hôn nhân đẽ huề, (tạm gọi là) yên ả. Vậy mà không hiểu tại sao tôi vẫn như cứ nhìn ra bên dưới cái cười thoải mái rộng lượng một nỗi gì rất thâm trầm cô lẻ mà chưa hẳn rằng cuộc sống hôn nhân có thể lấp đầy cho anh được.

Anh gọi đến tôi lần đầu vào cuối năm 1998, một kỷ niệm mà “*tôi vẫn thấy khoái mỗi lần nhớ lại*”:

Anh Tạ Tỵ nhờ tôi đi kiếm giùm cuốn Một Truyện Dài Không Có Tên của TTBG. Tôi tìm tùm lum ở các tiệm sách Nam Cali, không ra, cuối cùng được ông Võ Thắng Tiết giám đốc NXB Văn Nghệ cho số phone BG. Tôi hỏi thằng Du Tử Lê:

-Mày đọc cuốn đó chưa? Tao thấy anh Tạ Tỵ háo hức muốn đọc, nhờ đi kiếm mà kiếm hoài không được.

Nó đáp:

-Tao đọc rồi.

-Trong ấy BG viết gì?

-Mẹ, nó chửi tao!

(Phan Diên cười ha hả điệu rất thú vị)

-Mà lúc đó tôi cũng chưa đọc cuốn đó nữa, chỉ nghe nó nói thế thôi. Về sau đọc mới thấy ngay cái bài đầu tiên đúng là bài thằng Du Tử Lê bị ‘chửi’!

Một cách rất tự nhiên, chúng tôi thân nhau sau đó. Cái thân của hai người bạn trai đồng tài đồng sức trên nhiều khía cạnh suy nghĩ tâm tư và cái nhìn về cuộc sống.

Tính anh khoan hòa nhân hậu. Bây giờ đã 21 năm trôi qua rồi mà cái độ quý nhau vẫn chưa suy suyển. Trong đời, có thể nói rằng Phan Diên là NGƯỜI DUY NHẤT đạt được từ tôi tình cảm lâu bền ấy. Còn với bất cứ ai, từ người yêu hay người bạn, người trong gia đình họ tộc hay người dung giao thiệp bên ngoài, tôi đều dễ dàng BỊ (hay BUỘC PHẢI) quay lưng (TỪ họ, hoặc VỚI họ) mà thôi.

Tôi không biết mình có phải là đứa “quái đản, bất thường” như rất nhiều kẻ nhận định không? (Cứ hãy cho là có!). Nhưng, để “chịu đựng nổi” cái quái đản bất thường ấy của tôi thì kẻ kia cũng được kể là “siêu” lắm trên ý nghĩa đại lượng của một tình thương chân thật, hay tình bạn hiểu nhau tận cùng (để dễ dàng thông cảm) một cách thấu đáo hoàn cảnh và cá chất bạn mình.

Hai mươi một năm chưa hẳn là dài nhưng **đủ đủ** cho một đứa *luôn luôn thất bại trong những giao thiệp* như tôi có một nhận định chính xác về một tình cảm suốt đời tôi mong ước đó.

Phan Diên là người đạt được trọn vẹn chữ “bạn” từ bản chất “quái đản, bất thường” của tôi.

Đó cũng là điều rất may mà tôi đã tìm thấy trong giới văn nghệ hải ngoại.

*

**

Có câu chuyện điện thoại luận đàm về chữ nghĩa xảy ra vừa mới đây giữa tôi và Phan Diên. Nghĩ, nghĩ, cần nên ghi lại.

Tôi nói:

-Nhiều khi ngẫm cũng thấy buồn. Mình tự biết mình không phải đứa dở, vậy mà luôn luôn cứ bị giới văn chương hải ngoại chối bỏ. Ngay cả Uyên Thao cũng chối BG 16 năm trước. Chối đây có nghĩa rằng “*không dám nhận BG là bạn*”, hễ nghe ai nói tới tên BG thì lơ ngay. Đó là thời kỳ Uyên Thao bị lưỡng lự giữa hai điều “*vừa biết giá trị TTBG*” lại “*vừa e ngại theo tiếng đồn xấu bên ngoài về TTBG*”. Nhất là ảnh đang muốn thực hiện Tủ Sách Tiếng Quê Hương thì sự tiếp tay của vây cánh bè bạn là điều rất cần thiết cho ảnh.

Giọng tôi trầm lắng:

-Phan Diên *khác*. Anh chưa bao giờ chối BG. Anh giao thiệp với Du Tử Lê, Phan Nhật Nam, với số đông phi báng chữ nghĩa TTBG, nhưng trước mặt những kẻ này, anh không hề có một lời hay thái độ nào phủ nhận tình thân dành cho TTBG...

Phan Diên la lên:

-No, no, never! Không bao giờ!

BG:

-... BG biết. Tính cách Thủy Chung nơi anh, BG tìm thấy. Cái đó gọi là đờm lược. Thành thử, BG luôn luôn tự nhủ: “*Nếu so sánh anh với anh Uyên Thao, BG vẫn nể anh hơn trên điểm này.*”

Cả hai cùng im lặng.

Hồi lâu, tôi tiếp:

-Chuyện xưa rồi, nhắc lại vẫn thấy buồn. Cái buồn ở chỗ đâu phải BG viết chỉ độc một giòng văn thôi, mà còn nhiều giòng khác nữa. Ví dụ giòng *Tài Hoa Mệnh Bạc*, *Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau*, giòng *Nước Chảy Qua Cầu*, *Nửa Hồn Thương Đau*, giòng *Một Truyện Dài Không Có Tên*, *Những Mảng Văn Học Thế Giới*, *Những Hạt Ngọc Văn Chương*, giòng *Viết Cho Người Đã Chết*, *Những Mẫu Rời Tâm Huyết*... Rồi mới đây là giòng *Những Con Chữ Dịu Dàng*.

Anh thấy mỗi giòng có cái độc đáo khác nhau trên hình thức. Có nghĩa rằng không phải giòng nào cũng được viết bằng giọng văn phóng khoáng phiêu bồng như trong *Nước Chảy Qua Cầu*, hay bằng cái buồn da diết như *Ta Biết Tìm Đâu Một Tấm Lòng*, như *Trân Sa*, *Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau*.

Mỗi giòng đều khác. Mỗi bản văn đều nói lên một tính chất. Nhìn chung là rất đa dạng.

Dù anh đọc bộ *Tài Hoa Mệnh Bạc* với chủ đề kiến thức sáng tạo thì anh thấy các bài trong ấy không phải là khô khan kinh điển; hay đọc *Một Truyện Dài Không Có Tên* hoặc các bài phê bình sát phạt dữ dội, đọc *Nửa Hồn Thương Đau* phơi bày Lịch Sử... anh vẫn thấy “*có cái gì trầm buồn lắng đọng của bản chất TTBG ẩn hiện trong khi văn*”, điều mà mình tạm dùng chữ “*đi vào lòng người*” để diễn tả.

Như vậy cho thấy rằng BG đâu phải là đứa dở. 33 năm bước chân vào Văn nghiệp là 33 năm cây bút vẫn xứng đáng để được “*đi trên con đường chân thật*” như câu thơ Phùng Quán viết.

“*Trường đồ tri mã lược*” là vậy. Lúc nào cái Tâm và cái Trí mình cũng vẫn được giữ cho song hàng. Buồn là ở chỗ đó.

Phan Diên:

-Tôi rất hiểu điều BG nói về Uyên Thao. Tôi phục BG ở chỗ đó. Uyên Thao đã như vậy, tôi mà như BG thì chắc cũng không biết xử trí ra sao. Chứ còn thấy BG, khởi đầu qua chuyện bỏ tiền giúp Uyên Thao in cuốn thơ *Ma Xuân Đạo*, BG đối thế nào thì bây giờ cũng vậy, không suy suyển, không ghét bỏ. Nếu là kẻ khác, người ta đã tung hê luôn cho rồi. Vậy mà BG vẫn không để tâm, vẫn xử rất tốt với anh, vẫn thương xót anh.

Tôi cười:

-Không, đừng nói chữ thương xót, anh nghe anh buồn.

Phan Diên:

-Đồng ý không thương xót, nhưng nội cái vụ 518 trang *Tiếng Gõ Cửa Định Mệnh* viết về Uyên Thao đã *delete* trong máy mà BG vẫn bỏ qua được thì đúng thật là BG rất có từ tâm.

BG:

-Sở dĩ BG có từ tâm như lời anh nói là bởi vì CẠNH BÊN những kẻ chối mình, CŨNG CÒN những người không chối. Chính anh là điển hình của giới văn nghệ hải ngoại, còn anh Thế Phong với anh Văn Quang điển hình cho giới văn nghệ trong nước, *không chối BG*. Chứ nếu gặp chung quanh toàn những người như Uyên Thao biết mình không phải dở mà vẫn chối, hoặc như cái anh nhạc sĩ Nguyễn Quang Vui biết BG là người đàng hoàng mà vẫn đi rêu rao bậy bạ về BG thì BG sẽ chán đời lắm, sẽ không bao giờ cầm lên cây viết hoặc là sẽ rất căm thù giới văn chương.

Phan Diên:

-Tôi biết nhiều người quý BG lắm, nhưng âm thầm không tỏ lộ.

(Cười):

- Tôi chịu ông Trần Nghi Hoàng với cái đám Văn Uyển hồi đó chửi ông nội gì, ông nội gì viết Ngày Sinh Của Rắn...

- Phạm Công Thiện.

-... theo cái chuyện điện bích của ổng. Điện bích gì mà có Mai Thảo, Du Tử Lê đến thăm cũng tiếp! Cái chuyện điện bích không phải dễ, không phải vớ vẩn như các ông ấy nói. Điện bích là như Bò Đê Đạt Ma bao nhiêu năm quay mặt vào tường, nằm ở đó mới ngộ ra mọi chuyện. Còn cái điện bích của Phạm Công Thiện chỉ là chuyện dỏm!”

BG:

- Anh nhắc tới Phạm Công Thiện thì BG mới nhớ chuyện này:

Bữa nọ nghe anh bạn Lưu Chánh Quỳnh kể như sau:

“Anh Vui nói với anh: BG cứ đánh những người giỏi như Phạm Công Thiện, Nguyễn Hữu Hiệu, họ đều có đại chúng mà nó đánh như vậy thì tao chỉ lo sợ giùm cho nó.”

Anh Quỳnh trả lời: “Vậy, lấy ví dụ Trung Cộng đánh VN, chẳng lẽ VN thấy Trung Cộng mạnh, có đại chúng mà không dám đứng lên chống cự? BG không có đại chúng mà dám đánh những anh cà chớn như Phạm Duy mới gọi là hay, chứ có đại chúng rồi thì BG cũng bằng người khác, đâu gì đáng nói.”

Phan Diên:

-Phải công nhận ông nội Phạm Công Thiện, *Ý Thức Trong Văn Nghệ* cái quý quái gì ổng viết, hỏi nhỏ tôi đọc thấy cũng khoái, cuối cùng mình thấy ông nội này chỉ toàn nêu ra những cái biết người này người nọ cao siêu dữ dội mà trong bụng ổng thì chẳng có cái mẹ gì. Tôi nhớ cái lúc đầu tiên nhất đọc Phạm Công Thiện là khi còn trẻ lắm, chưa xong Tú Tài, *Ý Thức Bùng Nổ*, *Ý Thức* con mẹ gì... ổng xài...

BG:

-Toàn tâm bậy tâm bạ...

Phan Diên:

-Hồi đó mình thấy ông ghê quá, giỏi quá, viết chữ Phạn này kia, gặp Henry Miller hách xì xằng chứ đâu phải giỡn, sau này mới biết là ông chỉ lòe, mà thật thì trong ruột rỗng tuếch. Ông chỉ gom góp tất cả những cái hay của người khác làm đầy sách ông. Dù vậy ông cũng có một số tài chứ chẳng phải không, 13 tuổi dịch sách Tây như ông nói. Đó là tài riêng của ông, nhưng cái tài đó thì người nào cũng có thể học được. Còn cái cách ông diễn tả về triết lý lại chẳng có gì độc đáo, chẳng mang tư tưởng riêng gì, không gì hết. Từ hồi nhỏ đọc, tới bây giờ nhớ lại, tôi vẫn nhận định về Phạm Công Thiện như vậy. Ông khoe là ông đi đây đi đó, gặp người này người nọ, toàn những người nổi tiếng. Nói chuyện thì thấy ông có vẻ ngon lành, ông cũng dịch được chữ Phạn, mà thật thì cá nhân ông chẳng có cái quái gì!

BG:

-Mới gần đây BG có nhận lá thư nhỏ của anh Bằng Phong Đặng Văn Âu gửi cho ai đó nhưng chuyển BG đọc:

“Đất Nước ta tan nát vì Thiên Tài hay Thiên Tai? Sống ở Miền Nam tự do mà ‘yêu’ cái chủ nghĩa phi nhân, giết người như ngóe, thà Đất Nước đừng có Thiên Tài như Phạm Công Thiện thì hơn. Giống như cụ thân sinh triết gia Trần Đức Thảo từng chua chát than thở: ‘Phải chi ngày trước, tôi cho anh học làm nghề thợ mộc, thợ nề thì ngày nay cái thân anh đỡ khổ, cái thân tôi đỡ khổ và dân tộc này cũng đỡ khổ!’”

Cái thảm họa của nước Việt mình nằm ở đó: "Càng học càng ngu!"

Tôi có quen biết Phạm Công Thiện và nhận thấy anh ta là con người lập dị, muốn mình khác đời. Chẳng hạn khi đi chơi khuya về, vạch chim ra đất trên đường và cười vang có vẻ thống khoái, bắt cần bọ bè đi chung quanh!

Tôi từng nói với Thiện: "Tôi chưa chắc cậu đã hiểu những gì cậu viết ra". Đáp lại, Thiện làm một cử chỉ nhún vai rất "Tây".

(BG nhận định):

-Còn rất nhiều người trần trố theo chuyện Dân Tộc. Anh Âu là một. BG thương quý anh ấy khởi từ điểm đó.

(Thở dài):

“Trở lại chuyện mình đang nói, BG thấy, vấn đề cần đặt ra trong Nghệ Thuật, Hội Họa, Âm Nhạc, Thi Ca, nhất nữa Văn Chương là **vấn đề Thời Gian**. Ý BG, tác phẩm viết ra liệu sẽ tồn tại được bao lâu? Nhiều người lúc đầu hùng hùng hổ hổ um xùm lăm khi cho ra đời một tác phẩm...

Phan Diên:

-Như các cuốn khi gió của Phạm Công Thiện.

BG:

-... nhưng đến một hồi thấy tư tưởng cụt ngùn. Thời Gian là như vậy. Hãy nên lấy cái câu “*Trường đồ tri mã lực*” mà ngâm.

Phan Diên:

-Ngựa chạy đường trường hay ngựa chạy từng độ đều có cái đặc biệt riêng. Ngựa chạy độ chỉ bùng lên một lúc, còn ngựa chạy đường trường mới thật là ngựa hay.

BG:

-Văn chương cũng thế. Có những vì sao sáng bùng lên, ví dụ bà Margaret Mitchell viết cuốn *Gone With the Wind*, Alain-Fournier viết *Le Grand Meaulnes*, Lermontov viết *Con Người Của Thời Đại Hôm Nay*. Toàn những tác phẩm để đời! Cho dù đó là cuốn duy nhất của từng tác giả ấy thì những ý tưởng trong đó đã được thai nghén từ rất lâu, có khi trọn cả cuộc sống ngắn ngủi của họ. Lermontov 26 tuổi bị tử thương trong một cuộc đấu súng. Alain-Fournier 28 tuổi chết ngoài chiến trận. Còn bà Margaret Mitchell thì 49 tuổi chết.

Điều muốn nói ở đây, hai chữ “trường độ” không có nghĩa *đường trường của thời gian tác giả sống* mà là **“đường trường của cây viết”**.

Phan Diên:

-Tác phẩm.

BG:

-... Đúng, tác phẩm. Một người không thể tự nhận là một nhà văn có tài nếu như chỉ cho ra đời một tác phẩm duy nhất. Những trường hợp như *Le Grand Meaulnes* hay *Cuốn Theo Chiều Gió* rất là đặc biệt, quá đặc biệt, giống như tài hoa bộc phát rồi tắt lịm với định mệnh sống ngắn ngủi, như ánh sao băng sáng lóe rồi biến mất.

Điều đang muốn nói là những ánh sao sáng rõ từ đầu đêm cho tới lúc ngày sắp rạng nó KHÁC với những ánh sao xẹt. Ánh sao xẹt là như các trường hợp ở trên vừa kể; còn ánh sao đêm ví như Van Gogh sống mỗi 37 năm mà tác phẩm sáng tạo ra bằng một người sống đến 70 tuổi.

Phan Diên:

-Tôi hiểu.

BG:

-... Hay Modigliani chết năm 36 tuổi mà số tranh sơn dầu được vẽ ra lại bằng của một người sống và vẽ cả đời.

Một họa sĩ, trong một hay hai tuần trung bình vẽ một bức thì có thể được gọi rằng tài năng lắm. Vậy mà mấy ông này một ngày vẽ hai ba bức. “*Anh*” là nghệ sĩ thì phải chứng minh bằng cái độ dày của tác phẩm “*anh*” sáng tạo; mà tác phẩm “*anh*” cũng **phải được sàng lọc bởi Thời Gian trước khi** có thể định giá cái tài hoa “*anh*” có hay không.

Phan Diên:

-Đó là điều quan trọng nhất.

BG:

-*Quality* với *Quantity* trong tiếng Mỹ, hai chữ khác nhau.

BG đang nói đến cái *Quantity*. Số lượng.

Bây giờ nêu ra những nhà nghệ sĩ lớn của thế giới thì thấy, Mozart 35 tuổi chết, Schubert 31 tuổi chết, Chopin 39 tuổi chết, Van Gogh 37 tuổi chết, Modigliani 36 tuổi chết Maiakovski 36 tuổi tự tử... Vậy mà số lượng tác phẩm của họ để lại cho đời nhiều không biết đếm sao cho hết.

Vấn đề là ở chỗ, tài hoa **không tính** theo độ thời gian sống của *anh* mà **tính theo độ thời gian sống của sự làm việc**, của những tác phẩm *anh* đã hay sẽ cấu tạo. *Anh* đâu thể chỉ mới cho ra đời một tác phẩm mà đi đâu cũng tự sướng với tác phẩm đó của mình. Có nghĩa rằng *anh* phải chứng minh được cái điều rằng **người nghệ sĩ không bao giờ bằng lòng với cái gì họ đã làm ra, không bao giờ chịu ngừng lại ở cái đã sáng tạo trong quá khứ**. Đứng lại ở hiện tại cũng có nghĩa là đang lùi vào quá khứ.

(Cười):

-Giống như BG mấy ngày nay không viết được chữ nào nhưng vẫn không cho mình lùi, vì vậy mà lôi mọi tác phẩm cũ mới ra chỉnh sửa từng chữ để đầu óc hoạt động. Trong cái cũ mình **vẫn làm một cái mới**. Ý BG nói, những người nghệ sĩ lớn của thế giới tới chết vẫn cho tuôn chảy ào ào năng lực. "*Trường đồ tri mã lực*" là vậy. Âm Nhạc vẫn là hơi thở cuối cùng của Mozart lúc quay mặt vào tường từ già trần gian.

Phan Diên:

-Cái ý BG nói, bây giờ tôi thâm.

BG:

-Phải nhận một điều, độc giả là những người rất bạc, giống như khán giả trong một rạp hát vậy. Cái thời ca sĩ đang lên thì tiếng vỗ tay nòng đơm, còn khi đã xuống tất sẽ bị khán giả quay lưng ngay.

(Thở dài):

-Một khi mình biết ra cái bạc bẽo đó trong trường văn trận bút thì chẳng có gì phải buồn bã hết. Sóng sau đè sóng trước là chuyện bình thường. Không bao giờ nên cho con sóng của mình là cao, cũng chẳng cần sợ con sóng nào đập, cứ tiếp tục bơi trên con sóng mình là hay nhất.

Phan Diên:

-Khó một nỗi, nếu là thằng có tài thì đợt sóng nào với nó cũng thành vô hiệu. Còn những thằng bất tài, cho dầu rằng thằng đó có Tâm mà vẫn cố làm cái chuyện bơi trên sóng, thì sao?

BG:

-Nếu đã gọi có Tâm, chắc chắn những con người bất tài ấy sẽ *hành xử giống như anh Phan Diên*...

(Cười):

-BG vẫn nói đi nói lại với nhiều người rằng BG quý anh, trên hết bởi vì anh là người *có Tâm*. Khi biết mình không được “*on thi sĩ*” như Du Tử Lê, lập tức anh đi chỗ khác anh chơi, nhường đất cho thiên hạ múa. Cái đó mới là *chuyện khó làm*, mà cũng là điều khiến BG vinh danh anh.

BG:

-Cách đây một tuần, BG có nhận thư của một độc giả bên Houston, viết rằng “*rất ngưỡng mộ tài hoa BG qua MTDKCT; nghe nói còn có tập II, xin chỉ cho biết phải kiếm ở đâu?*” thì BG đáp: “*Tập I ra năm 1994, tập II 1998, đã tuyệt bản, chỉ còn vài copies lưu lại cho tác giả.*”

(Cười):

-Làm biếng bán!

(Uề oải):

-Mới đây, khi viết bài *Những Con Chữ Chẳng Dịu Dàng* “khêu” ông nhạc sĩ hòa âm phối khí Nguyễn Quang Vui về cái tiếng oan “*TTBG rất dâm dăng*”, BG đưa ra một lúc bốn năm tên tuổi có thể giá trong văn đàn hải ngoại làm bằng chứng. Tuy nhiên viết xong lại thấy rất ê chề rũ rượi.

Không phải giống như thi sĩ Viên Linh muốn làm số báo 30 tháng 4 cuối cùng để chia tay độc giả, (không, BG không có “*cái cuối cùng ấy*” trong đời cầm viết; họa chăng ngày mai nằm chết thì may ra đêm nay thở ngáp ngáp mới gọi là cuối cùng, rồi kiếp sau cũng xin đầu thai làm người, sống kiếp nhà văn trở lại), mà ở đây cảm nghĩ ê chề chính đã phát sinh từ điểm mình tự biết mình là kẻ rất quý yêu chữ nghĩa, chung thủy với những con chữ, rốt cuộc không tìm thấy được sự dịu dàng đáp trả của giới cầm bút, mà chỉ thấy đau đớn cho riêng mình.

(Giọng quyết liệt):

-Dù vậy, suốt đời, điều BG luôn luôn hướng về là “*sự chiến thắng chính mình*” chứ không phải danh vọng hay tiếng khen chê của kẻ khác. Ngay khi ở vào giai đoạn sáng tác mạnh nhất mà còn chưa màng đến danh vọng, nói gì bây giờ. BG vẫn làm việc...

Phan Diên:

-Có, tôi thấy chứ.

BG:

-... không phải vì độc giả mà *vì lòng yêu chữ nghĩa*.

Phan Diên:

-Cái đó tôi thấy rõ ở những bài gửi qua email sau này, mặc dù là những bài cũ nhưng BG đã gạn lọc rất kỹ, tức là đã động não làm việc. Tôi thấy chứ. (Nói thêm) Cái Tâm lành vẫn hiển hiện trên từng con chữ. Gọi là gì nhỉ? À, cái căn cái cốt.

BG:

-Dạ. Cái cốt thì vẫn là cái cốt, nhưng ba mươi năm xưa nó khác với ba mươi năm sau. Nếu anh đọc *Nước Chảy Qua Cầu* viết thuở đầu tiên, rồi đọc *Những Con Chữ Dịu Dàng* viết lúc sau này, anh thấy cái Tâm nó vẫn là như vậy...

Phan Diên:

-Bây giờ vững hơn nữa.

BG:

-... nhưng chữ nghĩa đôi khác.

(Thở dài):

-Có một lời của triết gia Alain được André Maurois ghi làm đề từ tác phẩm *Climats* như sau:

*“Luôn luôn ta muốn tìm sự vĩnh viễn ở ngoài cõi đời này; luôn luôn ta hướng tâm tư đến những gì khác với thân phận và hoàn cảnh hiện tại; hoặc, ta đợi chết mà không nghĩ rằng mỗi khoảnh khắc ta có thể chết đi và sống lại. Mỗi khoảnh khắc, một cuộc đời mới được phô diễn. **Hôm nay, lúc này, ngay đây, đó là cơ hội duy nhất cho ta nắm lấy**”.*

(Toujours nous voulons chercher l'éternel ailleurs qu'ici; toujours nous tournons le regard de l'esprit vers autre chose que la présente situation et la présente apparence; ou bien nous attendons de mourir comme si tout instant n'était pas mourir et revivre. A chaque instant une vie neuve nous est offerte. Aujourd' hui, maintenant, tout de suite, c'est notre seule prise.)

thì BG cũng vậy. Cái chất ham sống mạnh mẽ có lẽ được biểu lộ rõ rệt và nồng nàn nhất là qua những con chữ. Ngày xưa giọng văn ngây thơ như của một đứa con nít mới bước chân vào vùng trời Văn Chương huyền diệu, thấy cái gì cũng hay cũng đẹp. Còn bây giờ chữ nghĩa rõ ràng được đào sâu đến tận cốt lõi của trí não, của trái tim.

Ba mươi ba năm trước *chỉ mới có trái tim lai láng* nằm trên các giòng viết mà về sau đọc lại còn thấy bùi ngùi xúc động; huống hồ bây giờ, tuyệt vọng quá đầy, tan nát quá nhiều, những giòng văn thấy rõ là chì chiết trong nước mắt đau khổ. Mình biết như vậy. Ngay cả trong bài viết “khều” ông Nguyễn Quang Vui và tụi nhà văn bản thủ mới đây (cười) cũng có cái gì rất trần trụi nghiệt ngã.

Năm 1994 cho chào đời tác phẩm *Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau* về anh Phùng Kim Ngọc, người ta đã thấy kinh hãi vì cái độ thật RẤT MỚI của nó. Ca sĩ luật sư Duy Trác bên Houston bảo: *“Đó là một câu chuyện, đọc lên, không thể nào nói giả dối được, lại lôi cuốn nữa. Chưa nhà văn VN nào dám viết như vậy, nhất là nhà văn nữ.”*

Bây giờ, cũng cái trần trụi đó, BG lại vạch ra tách bạch cái tiếng xấu thiên hạ gán lên cho mình.

Năm xưa, *Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau* chỉ là sự kể lại một môi tình tay ba nhiều nước mắt. Vậy mà độc giả nào đọc đến cũng thấy xót xa cho nhân vật nữ bỏ tất cả tự do để KHÔNG PHẢI chạy theo một môi tình tuyệt vọng với một người đàn ông đang có vợ làm gia đình người ta tan nát, MÀ LÀ chạy theo *“người tình Âm Nhạc đã kết từ muôn thuở”*.

Trong *Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau*, *Âm Nhạc mới là nhân vật chính*.

Bây giờ, hai mươi năm sau, qua *Những Con Chữ Chằng Dịu Dàng*, BG cũng ***dám viết tuốt luốt hết*** mọi cái xấu mà mình đã bị thiên hạ gán cho.

Trong cuộc Nói Chuyện Với TTBG bên Houston năm 1999, Duy Trác đã bảo: “*Lời nói gió bay không quan trọng cho bằng lời viết. Viết tức là đã phải suy nghĩ*”. Mà trong lời viết BG luôn luôn cho thấy câu văn được gò thật chỉnh, có nghĩa rằng BG phải suy nghĩ rất nhiều trước khi biến tư tưởng thành chữ nghĩa. Thì, như cái bài *Những Con Chữ Chằng Dịu Dàng*, anh có thấy rằng đó là điều ***MỚI CÒN HƠN*** cái *Mới* của *Nhật Nguyệt Buồn Như Nhau* năm xưa” không?

Phan Diên:

-Đúng! Tôi đồng ý!

BG:

-Cách này cách khác mình vẫn hoạt động chứ không cho phép buông xuôi hay ngừng lại.

Phan Diên:

-Tôi nể BG nhất ở cái chỗ trong sự cô đơn tuyệt đối mà BG đã chiến đấu rất dữ dội. Đừng có giỡn chơi, BG cứng cựa lắm. BG tưởng mình bình thường chứ thật thì BG rất cứng cựa, không phải giỡn.

BG:

-Riêng BG chỉ thấy rằng, giống như cái lần tháng Tư năm 2000, Lâm Văn Sang, ký giả tờ Việt Mercury News ở San Jose gọi đến kể cho hay bài Sang viết giới thiệu tác phẩm Trần Sa bị đám Nguyễn Xuân Hoàng, Nguyễn Bá Trạc điều hành tờ Việt Mercury News bác bỏ, thì Sang nói với họ: “*Ở hải ngoại nói riêng và VN nói chung mà không viết về TTBG tức là có tội với văn học VN*”. Nghe vậy, BG cười: “*Tôi tự biết mình giống như một cô gái khi 18 tuổi từng rất đẹp, nhưng chẳng ma nào thèm ngó tới, lại còn chê bai đủ thứ. Bây giờ nó đã **quen với sự cô đơn** thì cho dầu có anh nào muốn kết thân, nó cũng không màng.*”

(Hạ giọng):

-Mà thiệt, BG nói thiệt, hoàn toàn không quan tâm nữa đến bất cứ lời nào của thiên hạ dù khen hay chửi.

(Tiếp):

-Đạo sau này, BG ngồi đọc kỹ toàn bộ tác phẩm của mình, sắp xếp hoàn hảo theo thứ tự thời gian, cái đầu liên tục làm việc (chứ từ trước đâu có thì giờ đọc, cuốn này viết chưa xong đã lo nghĩ đến điều viết cuốn khác.) Đọc với tính cách là một độc giả đang đọc văn người khác, do đó mới thấy chữ nghĩa TTBG cũng *không phải tầm thường vô dụng*. Vì vậy mà cứ tự buộc mình đi tới mãi. Bao giờ kiệt sức ngã ra chết mới thôi.

(Cười):

-Dù sao BG cũng thấy vui ở điểm: *“Mình nằm trong giới chữ nghĩa thì tư cách và cái đầu vẫn CÓ KHÁC, nhẹ nhàng, nhân hậu, rộng lượng, dễ tha thứ và chẳng bon chen thực tế như thiên hạ chung quanh”*.

Đó là cái Nghiệp anh ạ.

Phan Diên la to:

-Đúng, chữ này hay lắm! Cái Nghiệp! Lạ lắm! Nghề có thể bỏ, chứ Nghiệp không bao giờ bỏ được.

BG:

*“Đã mang lấy Nghiệp vào thân,
Cũng đừng trách lão Trời gần Trời xa.”*

*

**

Trở lại câu đầu tiên trong bài đã viết:

Chẳng giống với anh Phùng Kim Ngọc, anh Uyên Thao hay bà Di, (và cả với tôi), Phan Diên (anh bạn họa sĩ hiện đang lưu trú vùng Bakersfield, Nam Cali) có một cuộc sống hôn nhân đề huề, (tạm gọi là) yên ả. Vậy mà không hiểu tại sao tôi vẫn như cứ nhìn ra bên dưới cái cười thoải mái rộng lượng một nỗi gì rất thâm trầm cô lẻ mà chưa hẳn rằng cuộc sống hôn nhân có thể lấp đầy cho anh được.”

Cái “không hiểu” này, bây giờ, cuối bài viết, có lẽ **“tôi hiểu”!**

Lấy tự chính nỗi cô đơn rất đặc thù của cuộc đời và chữ nghĩa tôi mà xét thì thấy rằng Phan Diên cũng không thoát ra ngoài vận số ấy.

“Đồng thanh tương ứng đồng khí tương cầu” là thế!

“Người ngàn sau có thể hiểu được người ngàn xưa ở cái tâm sự” cũng là thế!

Hướng hồ anh và tôi đang cùng ở vào một thời điểm như nhau để cùng có cái nhìn giống nhau về mọi sự điên đảo chung quanh vẫn nhìn thấy.

Có điều, anh BIẾT vùi sâu nỗi cô đơn nghệ thuật trong đáy tâm hồn dễ dãi, che giấu “nó” bên dưới cái cười khinh khoát...; còn tôi lại cứ mãi miết đi tìm và đi tìm “nó” hoài trong cuộc đời.

Anh quý tôi NHỎ thế.

Mà tôi ngưỡng mộ anh cũng VÌ thế.

Điểm quan trọng nhất là tôi biết mình KHÔNG cô đơn khi bên cạnh bao giờ cũng có một người bạn hiểu và chia sẻ được với mình những nỗi cô đơn qua các cú *phone*.

Tôi tri ân anh điều đó.

*Trần Thị Bông Giấy.
San Jose, June 14, 2019 12:29 trưa.
(Bài viết phải động não hơi nhiều, khi kết thúc bỗng thấy rất mệt!)
[]*